

زانکۆی سه‌لاحه‌دین - ههولێر
Salahaddin university - Erbil

کارێگه‌ری سۆشیال میدیا له‌سه‌ر بێراردانی کرین له‌لایه‌ن گه‌شتیار

(تویژینه‌وه‌یه‌کی وه‌سفی شیکارییه‌ له‌سه‌ر راو و بۆچوونی قوتابیانی قوناغی
چواری به‌شی کارگێری ریکخراوه‌ گه‌شتیارییه‌کان له‌ کۆلیژی به‌رپوه‌بردن و
ئابووری زانکۆی سه‌لاحه‌دین - ههولێر)

پروژه‌ی ده‌رچوونه

پێشکەشی ئەنجوومه‌نی به‌شی کارگێری ریکخراوه‌ گه‌شتیارییه‌کان ده‌کریت
وه‌ک به‌شیک له‌ خواسته‌کانی به‌ده‌سته‌ینانی پله‌ی به‌کالۆریۆس له‌ پسپووری زانستی
گه‌شتیاری

ئاماده‌کراوه‌ له‌لایه‌ن:

رامیار جامی رمضان

به‌ سه‌ریه‌رشته‌ی:

م.ئه‌سرین رمزی حسن

بەئین نامە

ئىمە بەئىن دەدەين كە ئەم تويژينه وه (كارىگەرى سۆشـيال ميديا لەسـەر بـرياردانى كرين لەلايهن گە شتـيار) كە پيشـكه شى ليژنهى به شى كارگيرى ريـخراوه گە شتـياريهـكانى زانـكۆى سەلاحەدين كراوه به تەواوى لەلايهن مەوه نوسراوه ئەنجامەكانيش لە كار و كۆششى دلسوزانهى مە پيشتر بۆ هيچ لاينه نيكي ديارىكراو پيشكەش نەكراوه.

ناوى قوتابى تويژەر و واژوو

راميار جامى رمضان

بەروار:

پشتگیری سه‌رپه‌رشتیاری

پشتگیری توپزینه‌وهی (کاریگری سوشیال میدیا له‌سه‌ر بریاردانی کرین له‌لایه‌ن گه‌شتیاری) له‌لایه‌ن قوتابی (رامیاری جامی رمضان) ئاماده‌کراوه و به‌ته‌واوی پابه‌ندی رینماییه‌کان بن.

ناو و واژووی سه‌رپه‌رشتیاری

م.ئه‌سرین رمزی حسن

بړيارى ليژنهى گفټوگوى

سه روک و ئەندامانى ليژنهى گفټوگوى تويزينه وهى (راميار جامى رمضان)، له ژير ناو نيشانى (کاريگه رى سوشيال ميديا له سه ر بړياردانى کرين له لايه ن گه شتيا ر) کرد.

له ئەنجامدا ئەم بړيارهى خواره وه درا

- په سه ندرکراوه.
- په سه ندره کراوه، بويه پيويسته له ماوهى () بکاته وه و له ماوهى () بيگيرته وه.
- په سه ندره کراوه، بويه پيويسته له سالى داهاتوو بکاته وه.

ناو و واژووى ئەندامى ليژنه

ناو و واژووى ئەندامى ليژنه

ناو و واژووى ئەندامى ليژنه

سوپاس و پیزانین

سوپاس و ستایشی خودای گه وره ده که م که منی گه یاند به قوناغی به کالۆریۆس و سوپاسی
خانه واده که م و سه رۆک به شه که م و مامۆستاکانم ده که م به تایبه تی سه ره رشتیاری توژیینه وه
(م.ئه سرین رمزی حسن)...

پوختە

ئامانچ لەم تویژینەوہیہ ئەوہیہ دەستنیشانکردنی کاریگەری سۆشیال میدیا لەسەر بریاردانی کرین لەلایەن گەشتیارەوہ ، کہ تا چ رادەہیک سۆشیال میدیا کاریگەری دەبیئت لەسەر بریاردانی گەشتیار بۆ ھەلبژاردنی شتومەک و پیداوہستیہکانی. بۆ ئەم مەبەستەش دوو گۆرپاوی سەرہکیم ھەلبژاردوہ، کہ گۆرپاوی یەکہمان بریتیہ لە کاریگەری سۆشیال میدیا وگۆرپاوی دووہمان بریتیہ لە بریاردانی کرین. وەکو سامپلی تویژینەوہکہم قوتابیانی قوناغی چواری بەشی کارگیری ریکخراوہ گەشتیارییەکانی سەر بە کۆلیژەکہمان ھەلبژاردوہ بۆ ئەوہی ھەولبەدەین لیکۆلینەوہیہک لەسەر پاو بووچونی قوتابیانی وەرہگرین تاییەت بە ھەبوونی کاریگەری سۆشیال میدیا لەسەر بریاردانی کرینی گەشتیار.

لیستی ناوہورپوک

لاپہرہ	بابہت	ژ
I	بہلینن نامہ	۱
II	پشتگیری سہرپہرشتیار	۲
III	برپاری لیژنہی گفتوگو	۳
IV	سوپاس و پیزانین	۴
V	پوختہ	۵
VI	لیستی ناوہورپوک	۶
۱	پیشہکی	۷
۲	بہشی یہکہم: میتودی توئیژینہوہ: یہکہم: کیشہی توئیژینہوہ	۸
۳	دووہم: گرنگی توئیژینہوہ	۹
۴	سینہم: ئامانجی توئیژینہوہ	۱۰
۵	چوارہم: مؤدیلی توهیژینہوہ	۱۱
۶	پینجہم: گریمانہی توئیژینہوہ	۱۲
۷	شہشہم: سنووری توئیژینہوہ	۱۳
۸	حہوتہم: ئامراز و سہرچاوهکانی کوکوردنہوہی داتا و زانیاری	۱۴
۹	بہشی دووہم: چوارچیوہی تیوری تہوہرہی یہکہم: سوشیال میدیا ۱-۱ پیناسہی سوشیال میدیا	۱۵
۱۰	۲-۱ ئامرازہکانی سوشیال میدیا:	۱۶
۱۱	۳-۱ تاییہتمہندیہکانی سوشیال میدیا:	۱۷
۱۲	۴-۱ رہہہندہکانی سوشیال میدیا:	۱۸
۱۳	۵-۱ گرنگی سوشیال میدیا	۱۹
۱۵	تہوہرہی دووہم: برپاردانی کرین لہلایہن گہشتیار: ۱-۲ قوناغہکانی پرؤسہی کرین:	۲۰
۱۶	۲-۲ پیناسہی گہشتیار:	۲۱

۱۷	۲-۳ جۆره كانى گه شتيار:	۲۲
۱۷	۲-۴ بړياردانى گه شتيارى:	۲۳
۱۸	به شى سنيهم لايه نى پراكتيكي تويژينه وه كومه لگه ي ليكولينه وه و سامپلى وهرگيراو	۲۴
۲۰	دهرئه نجام	

پيشهكى

سۆشپال مېدپا بۈۋهته به شېكى دانە بېراۋ له ژيانمان، كارىگەرى له سەر لايەنه جياۋازەكان هەيه له وانه سه فەر و گەشتيارى. پلاتفورمه كانى وهك فهيسبووك، ئىنستاگرام، وهك ئامرازىكى به هيز بۇ هاوبه شكردى ئەزمونى گەشتكردن، پيداچوونه وه و پيشنيارهكان دەرکه وتوون. ئەمەش بۈۋهته هۇى كارىگەرىيهكى بهرچاۋ له سەر چۈنيهتى كۆكردنه وهى زانيارى و بېياردان و هەلبژاردنى شوينى گەشته كانيان له لايەن گەشتيارانه وه.

تويژينه وه كه م دابهش دهبيتە سەر چوار بهش بهم شيويه:

بهشى يه كه م باس له چوارچيوهى گشتى تويژينه وه كه مان دهكەين كه پيكهاتووه له ميتدودى تويژينه وه كه ئەويش پيكهاتووه له (كيشهى تويژينه وه، گرنگى تويژينه وه، ئامانجى تويژينه وه، مودىلى تويژينه وه، گريمانهى تويژينه وه، سنورى تويژينه وه، ئامرازهكانى كۆكردنه وهى داتا و زانيارى)

له بهشى دووه مدا باس له چوارچيوهى تيورى تويژينه وه كه م دهكەين كه ئەويش دابهش دهبيتە سەر دوو بهش:

يه كه م : سۆشپال مېدپا:

(كورتەيهك له سەر سۆشپال مېدپا، پيناسه، ئامرازهكانى سۆشپال مېدپا، تايبه تمه نديه كانى سۆشپال مېدپا، رهه ندهكانى سۆشپال مېدپا)

دووه م: بېياردانى كرپن له لايەن گەشتيار:

(قوناغه كانى پرۆسهى كرپن، پيناسهى گەشتيار، جۆره كانى گەشتيار، بېياردانى گەشتيارى)

له بهشى سييه مدا باس له لايەنى پراكتيكي تويژينه وه كه م دهكەين كه له دوو بهش پيكدت:

(وهسفى كۆمه لگهى تويژينه وه و سامپله كهى دهكرت، وهسفى گوراوه كانى تويژينه وه و شيكردنه وهيان بۇ دهكرت)

له بهشى چوارهم و كوتايدا دهرئه نجامه كان نيشان ددهين كه بۇمان دهرده كه ويت و پشت بهستن به دهرئه نجامى مهيدانى تيورى پيشنيارى گونجاۋ پيشكەش دهكرت.

بهشی یه که م: میتۆدی توئژینه وه

یه که م: کیشهی توئژینه وه

کیشهی توئژینه وه که له دهوری تیگه یشتن له کاریگه ری و ده رئه نجامه کانی سۆشیال میدیا له سه ر پرۆسه ی بریاردانی کرین له لایه ن گه شتیاران ده سو رپه وه. به تایبه تی ئامانجیه تی لیکۆلینه وه له وه بکات که چون پلاتفۆرمه کانی سۆشیال میدیا ئه وه له لێژاردنانه دابریژن و کاریگه ری یان له سه ر ئه وه له لێژاردنانه هه یه که تاکه کان له کاتی پلاندانان و هه لێژاردن و ئه زموونکردنی شوینه کانی گه شتیاریدا ده یکه ن. ره نگه کیشه که بریتی بیته له لیکۆلینه وه له وه ی که تا چه ند سۆشیال میدیا کاریگه ری له سه ر تیروانین و په سه ندکردن و پیوه ره کانی بریاردانی کرین هه یه له چوارچیه ی گه شتیاریدا.

لیره دا ده توانین کیشه ی توئژینه وه که م به م پرسیاره پیشکه ش بکه ین

ئایا سۆشیال میدیا کاریگه ری هه یه له سه ر بریاردانی گه شتیار؟

دووم: گرنگی توپزینهوه

۱ سۆشیاال میدیا سهراچاوهیهکی بهنرخى زانیارییه بۆ گهشتیاران: گهشتیاران سۆشیاال میدیا بهکاردههینن بۆ لیکۆلینهوه له شوینهکان و دۆزینهوهی پیشنیارهکان و وهگرتنی پیداچوونهوه به بهرهم و خزمهتگوزارییهکانی گهشتیاری.

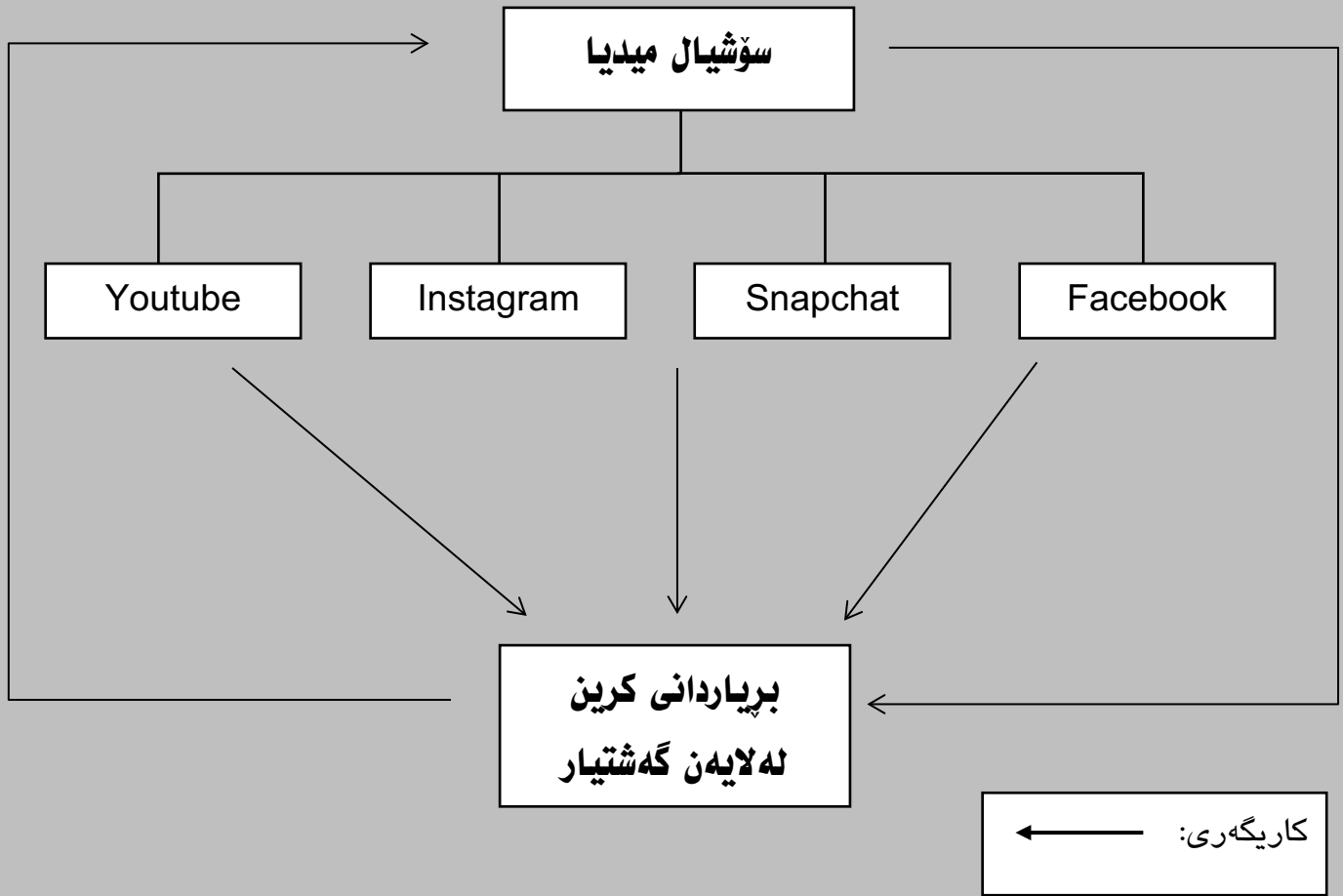
۲ یارمهتی پیشهسازی گهشتیاری دههات له گۆرانی رهفتار و ئارهزووهکانی گهشتیاران له سهردهمی دیجیتالییدا تییگات، ریگهیان پیدههات ستراتژییهکانی بازارکردنیان بگونجینن و ئامادهیی ئونلاینیان باشتربکهن.

۳ دهتوانریت سۆشیاال میدیا بۆ دروستکردنی پهیوهندی لهگهڵ گهشتیاران بهکاربهینریت: بازارگانهکان دهتوانن سۆشیاال میدیا بهکاربهینن بۆ پهیوهندیکردن لهگهڵ گهشتیاران پیش گهشتهکیان و له کاتی گهشتهکیان و دواى گهشتهکیان. ئەمهش دهتوانریت یارمهتیدهربیت بۆ دروستکردنی متمانه و دلسۆزی، ههروهها هاندانی گهشتیاران بۆ گهپانهوه بۆ شوینی مهبهست له داهاتوودا

سىيەم :ئامانچى توپۇنەۋە

۱. ھۆكۈمەت كارىگەرەكان ئاشكرا بىكە: ئەۋ ھۆكۈمەت تايىبەتەنە دەستىنىشان بىكە و شىكارىيان بىكە لەناۋ پلاتفۇرمى سۆشىيال مىدىادا كە كارىگەرىيان لەسەر بىرىاردانى گەشتىارى ھەيە، ۋەك ناۋەرۋكى دروسـتكرارى بەكارھىنەر، پىداچوونەۋە، ناۋەرۋكى بىنراۋ و كارلىكە كۆمەلايەتتىبەكان.
۲. پىشكىنى پىرۇسەكانى بىرىاردان: بەدۋاداچوون بۇ پىرۇسەي بىرىاردانى گەشتىاران بىكە لە سەردەمى سۆشىيال مىدىادا، لىكۆلىنەۋە لەۋە بىكە كە چۆن زانىارىبەكانى كۆكراره لەم پلاتفۇرمانە بەشدارن لە ھەلبىژاردنى شوئىنى مەبەست، ھەلبىژاردنى چالاكىيەكان و پلاندانانى گىشتى گەشتكردن.
۳. ھەلسەنگاندنى كارىگەرى لەسەر تىپروانىنەكان: ھەلسەنگاندنى ئەۋە بىكە كە چۆن سۆشىيال مىدىا تىپروانىنەكان بۇ شوئىنەكانى مەبەست، شوئىنى نىشتەجىبوون و ئەزمۇونەكان دادەرپىژىت، و لىكۆلىنەۋە لە رۆلى كارىگەرەكان، كۆمەلگە ئۇنلاينەكان و رەۋتەكان لە پىكەپىنەنى ئەم تىپروانىنەدا.
۴. دابىنكردى تىپروانىن بۇ لايەنە پەيوەندىدارەكان: پىشكەشكردى تىپروانىنىكى كىردارى بۇ بازىرگانى گەشتىارى، دارپىژەرانى سىياسەت و لايەنە پەيوەندىدارەكانى تر بۇ بەرزكردەۋەي ستراتىژىيەكان، خزمەتگوزارىيەكان و سىياسەتەكانىان لەسەر بىنەماي دابىنامىكى پەرسەندنى بىرىاردانى گەشتىارى كە لە ژىر كارىگەرى سۆشىيال مىدىادايە.

كارىگەرى سۆشپال مېدپا لەسەر بېرپاردانى كرىن
لەلاپەن گەشتپار

سەرچاوه : ئامادەكراوه لەلاپەن توپۇننەوہ

پېنجه م: گریمانہ کانی توپژینه وه

به پشتبهستن به هردوو گورای توپژینه وه که، ئەم گریمانانە ی خواره وه داده پێژم:

H₁: هیچ کاریگه ریه کی مه عنه وی له نیوان ئامرازه کانی سۆشیال میدیا نییه له سه ر بپاردانی گه شتیار.

H₀: کاریگه ریه کی مه عنه وی هه یه له نیوان ئامرازه کانی سۆشیال میدیا له سه ر بپاردانی گه شتیار.

شەشەم: سنووری توپژىنەۋە

سنووری كاتى: ماۋەى توپژىنەۋەكەم دەستپىدەكات لە مانگى (ئەيلوولى ۲۰۲۳) ۋە كۆتايى پىدەت لە مانگى (نيسانى ۲۰۲۴).

سنوورى شوين: توپژىنەۋەكەم ئەنجامدەرىت لە بەشى كارگىرى رىكخراۋە گەشتيارىيەكان لە كۆلىژى بەرپۆەبردن و ئابوورى سەر بە زانكۆى سەلاخەدىن.

سنوورى مرۆيى: قوتايىانى قۇناغى چوارى بەشى كارگىرى رىكخراۋە گەشتيارىيەكان ھەلدەبژىردىن بۆ ئەنجامدانى شىكردنەۋەى گۆراۋەكانمان.

جەوتەم: ئامراز و سەرچاۋەكانى كۆكردنەۋى داتا و زانىارى

۱. ئامرازى زاستى: پشتبەستىن بە كىتىپ و تويژىنەۋە و چەند مالىپەرىكى زانستى.

۲. ئامرازى پراكتىكى: پشتدەبەستىت بە دانانى راپرسىيەك و دواتر دابەشكردنى بەسەر سامپلەكە،

بەشى دووم: چوارچىۋە تىۋرى

لەم بەشەدا باس لە چوارچىۋە تىۋرى تايبەت بە ھەردوو گۇراۋى توۋژىنەۋەكە دەكەين ئەۋىش پىشكەشكەردىن يان لە نىۋان دوو تەۋەرەدا:

تەۋەرەى يەكەم: سۆشىيال مېدىيا

تەۋەرەى دووم: بېرىاردانى كېرىن لەلايەن گەشتىيار

تەۋەرەى يەكەم: سۆشىيال مېدىيا

لەم بەشەدا بە شىۋەيەكى ورد تىشك خراۋەتە سەر چەند بابەتتىكى بنەپەتى لە بواری سۆشىيال مېدىيا، سەرەتا پىتاسەى سۆشىيال مېدىيا دەخرىتە بەر دىدى خويىنەران و دواتى باس لە ئامرازەكانى سۆشىيال مېدىيا دەكرىت و تايبەتمەندىيەكانى پوون دەكرىتەۋە ، ھەروەھا پەھەندەكانى سۆشىيال مېدىيا دەخەينە پوو ، لەگەل دەست نىشانكردنى گرنگىيەكانى

۱-۱ پىتاسەى سۆشىيال مېدىيا

تۆرە كۆمەلايەتتەكان(سۆشىيال مېدىيا) ئامرازىكى پەيوەندى دىجىتالىيە كە بە كارھىنەران تواناى دروستكردن و ھاوبەشكردنى زانىارى و بىرۆكە و ناوەرۆك لە كۆمەلگە و تۆرەكانى فېرچوال دەدات چەندىن پلاتفۆرم و مالىپەرى سەرھىل لەخۇ دەگرىت كە كارلىككردن و بەشدارىكردنى بەكارھىنەران ئاسان دەكات لە رېگەى دەق و وینە و قىدىۋ و فۆرماتەكانى ترى مەلتىمىدىاۋە. پلاتفۆرمەكانى تۆرە كۆمەلايەتتەكان رېگە بە تاكەكان دەدەن پەيوەندى لەگەل كەسانى دىكەدا بكن و پەيوەندى دروست بكن و بەشدارى بكن لە كۆمەلگەكانى ئىنتەرنىت لەسەر بنەماى بەرژەۋەندى ھاوبەش، چالاكى يان

دىمۆگرافى (Kaplan, ۲۰۱۰, pp. ۵۹-۶۸.)

۲-۱ ئامرازەكانى سۆشپال مېدىيا:

- **فەيسبوك:** تورىكى كۆمەلەيەتتە كە كارىگەرىيەكى زۆرى ھەيە ، لەناو جەماوۋەردا ۋەلامدانوھەيەكى باشى ھەيە، لە سالى ۲۰۱۸ دا نىزىكەى دوو مىليار و ۱۷ مىليۇن بەكارھىنەرى ھەبووھ ، تەم تۆرە لە سالى ۲۰۰۴ لەلەيەن چەند قوتابىيەكەوھ بە سەرپەرشتى (مارك زۆكەربىرچ) لە زانكۆى ھارقارددى ئەمىرىكى داھىندرا ، بەپىنى داتايەك لە سالى ۲۰۱۸ رۆژانەى ۱،۴ مىليار بەكارھى نەرى ھەبووھ ، ھاوكات بەپىنى داتاي راپۆرتىكى ئەمىرىكى لە سالى ۲۰۱۸ لە كۆى سى بەكارھىنەرى تۆرى كۆمەلەيەتى بە تاييەت گەنجان لە سەرتاسەرى جىھاندا دووانيان بەكارھىنەرى فەيسبوك بوون
- **يوتىوب:** ئەم تۆرەش گەررەترىن ئەشىفى قىدىۋى جىھانە، لە سالى ۲۰۰۵ لەلەيەن سى قوتابىيى (ئايىتى) يەوھ داھىندرا ، كە دووانيان ھىندىستان و ئەوھى دىكەشىيان لە ئەمىرىكا بوو ، بەكارھىنەرنى يوتىوب لە رىي خۆ تۆمار كىرنەوھ دەتوانن چالاكى لە ناو تۆرەكەدا بكن ، لە سالى ۲۰۱۸ يوتىوب بە دووھمىن تۆرى كۆمەلەيەتتەرچوو كە زۆرتىن بەكارھىنەرى ھەبووھ و مانگانە نىزىكەى ۱،۵ مىليار بەكارھىنەر سەردانى دەكەن.
- **ئىنىستاگرام:** ئەم تۆرەش خزمەتگوزارىيى وىنە و قىدىۋ ناردن لەخۆ دەگرىت ، لە سالى ۲۰۱۰ دا دامەزراوھ ، لە سالى ۲۰۱۲ فەيسبوك بە بىرى يەك مىليار دۆلار كىپوئەتتەيەوھ ، رۆژانە ۲۰۰ مىليۇن كەس بەكارى دەھىنن بەپىنى داتاي راپۆرتى ئەمىرىكى بەكارھىنەرانى ئىنىستاگرا لە رەگەزى مېن.
- **سناپ چات:** لە سالى ۲۰۱۱ دەرکەوت ، خزمەتگوزارىيى پەيوەندى وىنە و تىكست و قىدىۋ ناردن لەخۆ دەگرىت ، بە رىژەى (۵۷،۳۴%) بەكارھىنەرانى تۆرى كۆمەلەيەتى بەكارھىنەرى ئەم خزمەتگوزارىيەن كە زۆرتىن بىيان لە رەگەزى مى و گەنجانن.

۳-۱ تایبەتمەندىيەكانى سۆشپال مېدپا:

۱. ناوهرۆكى دروستكراوى بهكارهپنه: بهكارهپنه ران رۆلىكى سهرهكى دهگپن له دروستكردن و هاوبهشكردنى ناوهرۆك، ئەمەش قالى مېدپاى تهقلېدى دهشكېنېت.

(Boyd, ۲۰۰۷, pp. ۲۱۰-۲۳۰)

۲. كارلېكردن و هاوبهشكردن: بهكارهپنه ران دهتوانن هاوكارى بكەن، بهشدارى گفئوگۆكان بكەن و ناوهرۆك هاوبهش بكەن، ئەمەش ژېنگهيهكى دېنامىكى و پهيوهئىدار بهيهكهوه پهروهردە دهكات.

(Kaplan, Andreas M., and Michael Haenlein., ۲۰۱۰, pp. ۵۹-۶۸)

۳. كاتى راستهقېنه: زانىارىيهكان به خېراىى دهرژېن و بهردهوام نوئى دهبنهوه، زۆرچار به گرنگيدان به ساتهوهختى ئېستا.

(Wellman, Barry, and Milena Gulia., ۱۹۹۹, pp. ۱۶۷-۱۹۴)

۴. ئاويته بوونى ئامرازهكان (كۆكردنهوهى كۆمهلىك ئامراز پېكهوه): مېدپاى نوئى ههموو ئامرازهكانى پهيوهئى بهكار دههپنېت، وهك كۆمپيوتهر و موبائل و ئاپپاد و ئاپپود، له ههمان كاتدا دهق و وېنهى وهستاو، وېنهى جوولائو، ههروهها وېنهى دوو، هودا و سى مهودا و چوار مهودا.

۵. كراوهپى و نهپنى: ههئىك پلاتفۆرم كراوهپى و پهيوهئىكردن له پېشپېنهان، ههئىكى تر جهخت

لهسهر نهپنى و كوئترۆلكردنى زانىارى كهسى دهكهئوه. (Boyd, Danah, and Alice E.

Marwick., ۲۰۱۱)

۴-۱ رەھەندەكانى سۆشپال مېدپا:

۱. تەكنەلۆژى: خۇدى پلاتفۇرمەكان و تاپپەتمەندىەكانىان و ئەلگۇرپتمەكانىان و پراكتىكەكانى ئاسايشى داتاكانىان . (Van Dijck, J. , ۲۰۱۸)

۲. كۆمەلناسى: چۆن سۆشپال مېدپا كارىگەرى لەسەر كارلىكە كۆمەلايەتپپەكان، داپنامىكى گروپەكان و رەوتە كۆلتوورپپەكان ھەپە . (Boyd, D., ۲۰۱۰, pp. ۱۸۷-۲۰۳)

۳. دەرۋونى: كارىگەرى سۆشپال مېدپا لەسەر ھەلۋىست و رەفتارەكانى تاك و تەندروسىتى دەرۋونى. (Utz, A., & Bucher, E., ۲۰۱۷, pp. ۲۷۷-۲۹۱)

۴. ئابوورى: رۆلى سۆشپال مېدپا لە بازاركردن و رېكلام و بازارگانى ئەلىكترۆنپدا.
(De Choudhury, M., Sundararajan, H., Smith, A., & Styliaras, J., ۲۰۱۲, pp. ۶۶۱-۷۰۷)

۵. سىياسى: بەكارھپتانى سۆشپال مېدپا لە ھەلمەتە سىياسىپپەكان، چالاكپپەكان، و بلاوكردنەۋەدى زانىارى. (Woolley, S. C., & Shah, D. , ۲۰۱۶)

۱. تۆرى كۆمه لايه تي ئىنتەرنېت: تۆرە كۆمه لايه تىيەكان رېگە بە خەلك دەدەن لە ھەموو گۆشەكانى جىھانەوہ پەيوەندى بگەن و دەستبەجى پەيوەندى بگەن و بەربەستە جوگرافىيەكان بشكىن ھەروەك كلای شىركى لە "لېرە ھەمووان دىت: ھىزى رېكخستەن بەبى رېكخراوہكان" دا باس دەكات، ئەم پەيوەندىيە شىوازى كارلىككردن و ھاوکارى تاكەكان لەسەر ئاستى جىھانى گۆرپوہ

(Shirky, C. , ۲۰۰۸)

۲. ھاوبەشكردنى زانىارى و بلاوكردنەوہ : تۆرە كۆمه لايه تىيەكان ئاسانكارى بۇ بلاوبونەوہى خىراى زانىارى دەكەن، رېگە بە ھەوال و نوپكردنەوہكان دەدات بگەنە بىنەرىكى زۆر لە كاتى راستەقىنەدا. كارىگەرى فەيسبوك لەلايەن دەيفد كىركپاترىك باس لەوہ دەكات كە چۆن تۆرە كۆمه لايه تىيەكان بوونەتە كەنالىكى سەرەكى بۇ بەكارھىتەنى ھەوال و بلاوكردنەوہ . (Kirkpatrick, D., ۲۰۱۱)

۳. ھەلى بازارگانى و بازاركردن: تۆرە كۆمه لايه تىيەكان ئامرازىكى بەھىز بۇ بازاركردن و "Jab Jab Jab" رېكلامكردن و بەشدارىكردنى كرىار دابىن دەكەن. گارى قاينەرچوك بە ناوى "Jab, Right Hook: How to Tell Your Story in a Noisy Social World" ستراتيژىتەكان بۇ بەكارھىتەنى تۆرە كۆمه لايه تىيەكان دەدۆزىتەوہ بۇ دروستكردنى ھۆشيارى ماركە و ھاندانى فرۆشتەن. (Vaynerchuk, G., ۲۰۱۳)

۴. دروستكردنى كۆمەلگا : پلاتفۆرمەكانى تۆرە كۆمه لايه تىيەكان تواناى پىكھىتەنى كۆمەلگای ئۆنلاينيان ھەيە كە لە دەورى بەرژەوہندىيە ھاوبەشەكان، ھەزەكان، يان ھۆكارەكان تىشك "Homesteading on the Electronic Frontier: دەخاتە سەر. ھاوہرد رېنگۆلد" كۆمەلگەى راستەقىنە باس لە گرنكى كۆمەلگە فېرچوالەكان دەكات لە پەرەپىدانى تۆرەكانى ھاوکارى و "Frontier" پىشتىگىرى. (Rheingold, H. (۱, ۱۹۹۴)

۵. چالاكى سىياسى و كۆمەلایەتى: تۆرە كۆمەلایەتییەكان رۆلئىكى سەرەكییان گىراوہ لە جولاندى بزووتنەوہى رەگەزى و بەرزكردنەوہى ھۆشيارى دەربارەى كىشە كۆمەلایەتى و سىياسىيەكان تويتەر و گازى فرمىسكېژىن: دەسلەلات و لاوازى خۆپىشاندى تۆركراو" لەلایەن زەينەپ" توفىچى شىكردنەوہى ئەو دەكات كە چۆن تۆرە كۆمەلایەتییەكان دىمەنى چالاكى و بزووتنەوہى نارەزايەتییان گۆريوہ. (Tufekci, Z. , ۲۰۱۷)

۶. تۆرە كۆمەلایەتییەكان رىگە بە تاكەكان دەدات كە شارەزايى و ئەزموون و شارەزايى خۆيان "Crush It!" نیشان بەن، بە باشترکردنى تۆرە پىشەيەكانيان و دەرەتە پىشەيەكانيان. لە بۆچى ئىستا كاتى ئەوہى پارە لە حەزەكەتدا بەدەت؟" گارى قاينەرچوك جەخت لەسەر گرنكى براندى كەسى و بەكارهينانى تۆرە كۆمەلایەتییەكان دەكاتەوہ بۆ بەدواداچوون بۆ حەزەكانى خۆت. (Vaynerchuk, G. , ۲۰۰۹)

۷. ئالوگۆر و دەربرىنى كۆلتوورى: تۆرە كۆمەلایەتییەكان وەك پلاتفۆرمىك بۆ ئالوگۆرى كۆلتوورى خزمەت دەكەن، رىگە بە تاكەكان دەدات كە نەرىت و ھونەر و تىروانىنەكانيان لەگەل بىنەرىكى جىھانىدا ھاوبەش بكەن. كىتیبى "تۆرە كۆمەلایەتییەكان بۆ راپوژكارانى دارايى" لەلایەن ماتىو ھالۆران و كرىستال تىيسەوہ باس لەوہ دەكات كە چۆن راپوژكارانى دارايى دەتوانن تۆرە كۆمەلایەتییەكان بەكارهينن بۆ پەيوەندىكردن بە دىموگرافىاي كرىارە جىاوازەكانەوہ. (Halloran, M., & Thies, C., ۲۰۱۲)

تەۋرەى دووم: بىرادانى كرىن ئەلايەن گەشتىار

لەم بەشەدا باس لە گۆراوى دووم دەكەين كە برىتتىيە لە پروسەى بىرادانى كرىن ئەلايەن گەشتىار

۱-۲ قۇناغەكانى پروسەى كرىن:

۱. پىويستى /خوازى/ ئەم قۇناغە سەرەتايىيە كە بەكاربەرىك تىدەگات كەناسىنى پىويستى/ويست: ئەمە قۇناغى سەرەتايىيە كە بەكاربەرىك درك بەۋە دەكات كە پىويستى يان ئارەزووى بۇ بەرھەمىك يان خزمەتگوزارىيەك ھەيە. دەكرىت بەھوى ھۆكارە ناخۆيىيەكانەۋە (ۋەك برسئىتى يان تىنويىتى) يان ھاندەرى دەرەكى (ۋەك رىكلام يان پىشنىار) دەستپىكات. (Kotler, P., Armstrong, G., Harris, L., & Piercy, N., ۲۰۱۷)

۲. گەران بەدوى زانىارى: دوى ناسىنى پىويستىيەك، بەكارھىنەران زۆرچار بەدوى زانىارىدا دەگەرىن سەبارەت بە بژاردە بەردەستەكان بۇ تىركردنى ئەۋ پىويستىيە. ئەمەش دەتوانىت برىتى بىت لە كۆكردنەۋەى زانىارى لە سەرچاۋە جىاۋازەكانەۋە ۋەك لىكۆلئىنەۋەى ئۇنلاين، پرسىياركردن لە ھاورپىيان يان خىزانەكەت، خويندەۋەى پىداچوونەۋەكان، يان سەردانى فرۆشگاكان. (Kotler, P., Armstrong, G., Harris, L., & Piercy, N., ۲۰۱۷)

۳. ھەلسەنگاندنى بەدىلەكان: لەم قۇناغەدا بەكارھىنەران بەرھەم يان براندە جىاۋازەكان بەراورد دەكەن بە پشتبەستىن بە ھۆكارەكانى ۋەك نرخ، كوالىتى، تايىبەتمەندى و ناوبانگ. لەۋانەيە لىستى لايەنە باش و خراپەكانى بۇ ھەر بژاردەيەك دروست بكن بۇ ئەۋەى يارمەتى پروسەى بىرادانىان بەدات. (Kotler, P., Armstrong, G., Harris, L., & Piercy, N., ۲۰۱۷)

۴. بىرارى كرىن: كاتىك بەكارھىنەران بژاردەكانىان ھەلسەنگاند، بىرارى دەدەن بۇ كرىنى بەرھەمىك يان خزمەتگوزارىيەكى دىارىكراۋ. ئەۋ ھۆكارانەى كارىگەرىيان لەسەر ئەم بىرارى ھەيە لەۋانەيە برىتى بن لە نرخ، بەردەستبوون، دلسۆزى براند و ئارەزوۋەكانى كەسى. (Kotler, P., Armstrong, G., Harris, L., & Piercy, N., ۲۰۱۷)

۵. کرین: ئەم قوناغه مامه‌له‌ی راسته‌قینه ده‌گریته‌وه که به‌کاربه‌ر به‌ره‌م یان خزمه‌تگوزارییه هه‌لبژی‌ردراوه‌که ده‌کریت. ده‌کریت به شیوه‌ی ئونلاین، له‌ناو فرۆشگا، یان له ریگه‌ی که‌نال‌ه‌کانی تره‌وه ئە‌نجام بدریت به‌پیی سروشتی کرینه‌که. (Kotler, P., Armstrong, G., Harris, L., & Piercy, N., ۲۰۱۷)

۶. هه‌لسه‌نگاندنی دوا‌ی کرین: دوا‌ی کرین، به‌کاره‌ینه‌ران بریاره‌که‌یان هه‌ل‌ده‌سه‌نگینن به پشتبه‌ستن به په‌زنامه‌ندی خویان له به‌ره‌م یان خزمه‌تگوزارییه‌که. ئە‌گه‌ر رازی بن، بریاره‌که‌یان به‌هیزتر ده‌کات و له‌وانه‌یه بیته‌هۆی دووباره کرین و دلسۆزی بۆ برانده‌که. ئە‌گه‌ر نارازی بن، له‌وانه‌یه داوا‌ی گه‌راندنه‌وه‌ی پاره‌بکه‌ن، گه‌راندنه‌وه‌ی پاره، یان ناره‌زایه‌تییه‌کانیان ده‌ربهرن، ئە‌مه‌ش کاریگه‌ری له‌سه‌ر بریاره‌کانی کرینی داهاتوو و ناوبانگی برانده‌که ده‌بیت. (Kotler, P., Armstrong, G., Harris, L., & Piercy, N., ۲۰۱۷)

۲-۲ پیناسه‌ی گه‌شتیار:

به‌گویره‌ی ریکخراوی گه‌شتیاری جیهانی (UNWTO)، گه‌شتیار به‌م شیوه‌یه پیناسه ده‌کریت، "ئه‌و که‌سه‌ی بۆ ماوه‌ی زیاتر له بیست و چوار (۲۴) کاتژمیر گه‌شت بکات بۆ شوینیکی تر جگه له ژینگه‌ی ئاسایی خۆی و له سالیکی یه‌ک له دوا‌ی یه‌ک زیاتر نه‌بیت بۆ کاتی پشوو". ، بازرگانی، و مه‌به‌ستی تر که په‌یوه‌ندیان به ئە‌نجامدانی چالاکییه‌که‌وه نییه که له ناو ئە‌و شوینیه‌ی سه‌ردانی کراوه‌دا پاداشت ده‌دریته‌وه (World Tourism Organization (UNWTO)

۳-۲ جۆرهكانى گهشتيار:

گهشتيار به پشتبهستن به پالنه رهكانى گهشتكردن و رهفتار و تاييه تمه نديه كانيان ده توانرئيت بۆ جۆره جياوازه كان پۆلئين بكرئيت. باوترين پۆلئتكردن برئيتيه له:

۱. گهشتياري كات به سه ربردن
۲. گهشتياري بازارگاني
۳. گهشتياري سه ركئيشي
۴. گهشتياري رۆشنبيري
۵. گهشتياري ئيکو
۶. گهشتياري پزيشكي
۷. گهشتياري وه رزشي
۸. گهشتياري په روه رده يي

(Goeldner, C. R., & Ritchie, J. B. John Wiley & Sons., ۲۰۰۹)

۴-۲ برپاردانى گهشتياري:

برپاردانى گهشتياري ئاماژه يه بۆ ئه و پرۆسه يه ي كه تاكه كان يان گروهه كان له رڭگه يه وه زانياريه كان هه لده بژيړن و رڭگه خه ن و ليكده دهنه وه بۆ هه لبژاردنى په يوه ست به گهشتكردن. پرۆسه ي برپاردان قوناعى جۆراوجۆر له خۆده گرئيت وهك ناسيني پيويستيه ك يان ئاره زووى گهشتكردن، گه ران به دواى زانيارى، هه لسه نگاندى به ديله كان و له كوتاييدا، برپارى راسته قينه ي گهشتكردن.

((Crompton, J. L. , ۱۹۷۹, pp. ۴۰۸-۴۲۴))

بەشى سېيەم

لايەنى پراكتىكى توپىزىنەو

كۆمەلگەي لىكۆلېنەو و سامپىلى وەرگىراو

پېشەكى :

سەبارەت بە كۆمەلگەي ئەم لىكۆلېنەو يەكەپىك دىت لە قوتابىانى قۇناغى چواری بەشى كارگىرى رىكخراو گەشتىارىيەكان ، كۆمەلېك قوتابى وەرگىراو وەك سامپىلى لىكۆلېنەو يەكە ، سامپىلى لىكۆلېنەو يەكە لە (۴۱) پىكھاتوو ، بۇ مەبەستى گەشتىن بە ئامانجى لىكۆلېنەو يەكە (۴۱) دانە فۆرمى راپرسىن لەسەر كۆمەلگەي لىكۆلېنەو يەكە دابەش كرا و كە هاموويان بى گرفت بوون كە رېژەي وەلامدانەو (۱۰۰٪) بوو كە ئەمەش رېژەيەكى زۆر پەسەندە بۇ شىكردنەو يەكە لىكۆلېنەو يەكە زانستى و مروپى و كارگىرى ،

باسكردنى نمونەي لىكۆلېنەو :

لىرەدا باسى چۆنيەتى دابەش بوونى تاكەكانى نمونەي لىكۆلېنەو يەكە دەكەين بە گوپرەي (رەگەز ، تەمەن ، ئاستى خویندن)

۱. رەگەز

رېژەي سەدى	دووبارە	رەگەز	ژمارە
۵۱,۲٪	۲۱	نیر	۱
۴۸,۸٪	۲۰	مى	۲
۱۰۰,۰٪	۴۱	كۆي گشتى	

رېژەي ئەو قوتابىانەي كە بەژداربوون لە وەلامدانەو يەكە راپرسىيەكە (۲۱) قوتابى لەرەگەزى نیر بوون كە رېژەيان (۵۱,۲٪) بوو ھەرودەھا (۲۰) قوتابى لە رەگەزى مى بوون بە رېژەي (۴۸,۸٪).

۲. تهمهن

رېژهي سهدی	دووباره	تهمهن	ژماره
۳۴,۱٪	۱۴	۱۸-۲۲	۱
۵۶,۱٪	۲۳	۲۳-۲۷	۲
۹,۸٪	۴	۲۸-۳۲	۳
۱۰۰,۰٪	۴۱	کوی گشتی	

رېژهي تهمهنی ئه و قوتابیانهی که بهژداربوون له وهلامدانهوهی راپرسیه که (۲۳) کهس تهمهنیان له نیوان (۲۷-۲۳) بوون که رېژهیان (۵۶,۱٪) بوو وه ههروهها (۱۴) کهسیان تهمهنیا له نیوان (۲۲-۱۸) بوون که رېژهیان (۳۴,۱٪) بوو وه ههروهها (۴) کهسیان تهمهنیان له نیوان (۳۲-۲۸) بوون که رېژهیان (۹,۸٪).

۳. ئاستی خویندن

رېژهي سهدی	دووباره	ئاستی خویندن	ژماره
۴,۹٪	۲	دیبلوم	۱
۹۵,۱٪	۳۹	بهکالوریوس	۲
۱۰۰,۰٪	۴۱	کوی گشتی	

ئه و قوتابیانهی که بهژداربوون له وهلامدانهوهی راپرسیه که (۳۹) قوتابی له قوناغی چواری بهکالوریوسن که رېژهیان (۹۵,۱٪) بوو وه ههروهها (۲) قوتابی هه لگری پروانامهی دیبلومن که رېژهیان (۴,۹٪) بوو.

۱. زۆربەى ئەو قوتابیانەى كە سۆشیاىل میدیا بەكار دەهینن رهگهزى نیرن واته رهگهزى نیر زیاتر چاودیری بابە تاكانى سۆشیاىل میدیا دهكات وهك له رهگهزى می
۲. له پرووی ته مهنه وه ئەو قوتابیانەى كە بەكارهینه رانى سۆشیاىل میدیا ن زیاتر له ته مهنى (۲۳-۲۷) دان وهك له ته مهنه كانى تر
۳. له پرووی ئاستى خویندنی شه وه ئەو قوتابیانەى كە له قوناغى به كالىوریۆسن زیاتر سۆشیاىل میدیا به كار دههینن و ئاگادارى بابە تاكانى ناو سۆشیاىل میدیا ن كە
۴. له م سه رده مه دا سۆشیاىل میدیا بوته به شیكى گرنگ له ژیا نى خه لكیدا و پیداو یستیه كانیا ن پر ده كاته وه
۵. له م سه رده مه دا سۆشیاىل میدیا ئاسانكاریه كى به رچاوى كردو وه بو گه شتیا ر له سه ر بریا رى كرینیا ن

١. (Boyd, Danah, and Alice E. Marwick. ٢٠١١. "Social privacy in networked publics: Teens' attitudes, practices, and strategies.)
٢. Boyd, Danah, and Nicole Ellison. ٢٠٠٧. "Social network sites: Definition, history, and scholarship." *Journal of Computer-Mediated Communication* ٢١٠-٢٣٠.)
٣. Crompton, J. L. (١٩٧٩). Motivations for pleasure vacation. *Annals of Tourism Research* ٤٠٨-٤٢٤)
٤. De Choudhury, M., Sundararajan, H., Smith, A., & Styliaras, J. (٢٠١٢). Engagement models for understanding user behavior in social media. *Human-Computer Interaction*, ٦٦١-٧٠٧.)
٥. Utz, A., & Bucher, E. (٢٠١٧). Is Facebook making us lonely? Perspectives on social networking and mental health. *Psychology of Popular Media*, ٢٧٧-٢٩١.)
٦. Van Dijck, J. (٢٠١٨). *Algorithmic governance: Power, technology, and manipulation in the making*. Oxford University Press.)
٧. Wellman, Barry, and Milena Gulia. ١٩٩٩. "Net surfers don't ride alone: Virtual communities as communities." In *Communities in Cyberspace*, ١٦٧-١٩٤.)
٨. Woolley, S. C., & Shah, D. (٢٠١٦). *Political communication in the social media age: From tweets to revolutions*. Oxford University Press.)
٩. (World Tourism Organization (UNWTO)
١٠. Boyd, D. (٢٠١٠). Social network ties and mobile social media use: The affordances of Facebook and Twitter. *Social Science Computer Review*, ١٨٧-٢٠٣.)

11. Goeldner, C. R., & Ritchie, J. B. (2009). *Tourism: Principles, Practices, Philosophies* (Vol. 12). John Wiley & Sons
12. Halloran, M., & Thies, C. (2012). *The Social Media Handbook for Financial Advisors*. Bloomberg Press.
13. Kaplan, Andreas M., and Michael Haenlein. 2010. "Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media." *Business Horizons* 59-68.)
14. Kirkpatrick, D. (2011). *The Facebook Effect*. Simon & Schuster.
15. Kotler, P., Armstrong, G., Harris, L., & Piercy, N. (2017). **Principles of Marketing**. Pearson.
16. Rheingold, H. (1994). *Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. MIT Press.
17. Shirky, C. (2008). *Here Comes Everybody: The Power of Organizing Without Organizations*. Penguin Books.
18. Tufekci, Z. (2017). *Twitter and Tear Gas: The Power and Fragility of Networked Protest*. Yale University Press.
19. Vaynerchuk, G. (2009). *Crush It!: Why NOW Is the Time to Cash In on Your Passion*. HarperStudio.
20. Vaynerchuk, G. (2013). *Jab, Jab, Jab, Right Hook: How to Tell Your Story in a Noisy Social World*. HarperBusiness.